

Biskop Atle Sommerfeldt:

KONTEKSTUALITET OG KIRKEMUSIKK – LUTHERSK KORAL OG NY SALMEBOK

Fagdag for kirkemusikere, 21.januar 2014

Kristus i funksjon

Når vi samles nå i åpenbaringstiden, gjør vi det på bakgrunn av julens feiring av den kristne troens største mysterium: Ordet – som var i begynnelsen og som alt er blitt til ved – ble menneske, og tok bolig i blant oss (Joh 1). Ingen har sett Gud, men Jesus Kristus er den usynlig Guds bilde og har vist oss hvem Gud er. I ham er alt blitt skapt, i himmelen og på jorden, det synlige og usynlige, troner og herskere, makter og åndskrefter, alt er skapt ved ham og til ham – ved ham ville Gud forsone alt med seg selv, det som er på jorden, og det som er i himmelen, da han skapte fred ved hans blod på korset (Kol 1). Kristus døde, og sto opp og sitter ved Faderens høyre hånd og ber for oss. Derfor kan verken nød, angst forfølgelse, sult, nakenhet, fare eller sverd skille oss fra Kristi kjærlighet (Rom 8,34-35). I Jesu navn skal derfor hvert kne bøye seg, i himmelen, på jorden og under jorden, og hver tunge skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre, til Guds Faders ære (Fil 2,10-11). Denne bekjennelsen utøves ved at Kristi ord får rikelig rom hos oss, ved at vi underviser og rettleder hverandre med all visdom, og av hjerte synger salmer, viser og åndelige sanger for Gud (Kol 3,16).

Dette enorme perspektivet bringer oss både tilbake til skapelsen og Skaperen, og frem til visjonen om Guds kjærlighets endelige seier over alle makter og myndigheter som fører til smerte og tårer. Alt dette er tilstede i inkarnasjonens hendelse den gangen i Betlehem, i et bestemt land, på et bestemt sted og på et bestemt og historisk identifiserbart tidspunkt. Gud, hvis virkelighet er utenfor eller bortenfor tiden og ethvert geografisk sted, gikk inn i en bestemt kontekst i historien, slo opp sitt telt hos menneskene, for å bruke Johannesprologens ord. Israelfolkets frigjøringshistorie er knyttet til Guds konkrete handlinger i historien, fremst er frigjøringen fra slaveriet i Egypt. Men begivenheten julenatt i Betlehem er kvalitativt annerledes. Gud ikke bare handler for og med menneskene, men blir selv et menneske og dermed en del av mennesket og skapningens kontekst.

Inkarnasjonen frigjør mennesket til å verdsette sin kontekst og la sitt liv som født og døpt utfolde seg i denne konteksten nettopp fordi Gud trer inn i denne virkeligheten og identifiserer seg med den. Inkarnasjonen erstatter religionens lengting etter å stige opp til det guddommelige

og frigjøre seg fra den samfunnsmessige konteksten og ved sine kultiske og andre handlinger gjøre seg fortjent til deltagelse i Guds virkelighet. Det religiøse strevet etter å komme opp til og inn til Gud, erstattes med at Gud stiger ned til oss og kommer inn til oss for å tjene mennesket. Vi frigjøres til å tjene Gud ved å utøve Guds visjon for menneskene og skaperverket i vår kontekst.

Det er denne erkjennelsen som er den lutherske reformasjonens innerside og som bærer den lutherske reformasjonens spiritualitet i alle dens former.

Luthersk spiritualitet kjennetegnes ved at denne inkarnatoriske realitet ikke er begrenset til den historiske konteksten i stallen i Betlehem. Guds tilstedeværelse som Den treenige Gud kan spores i enhver kontekst i skaperverket og menneskenes liv. I skaperverkets skjønnhet og kompleksitet, i livets stadige seier over død og maktesløshet og i sårede mennesker er Gud tilstede. Vi kan gjenfinne Guds fotavtrykk også i vår kontekst. Det kristne livet utfolder seg derfor i skaperverket og historien. Det er livet her som utgjør menneskets livsrom og kontekst. I menneskets ulike kontekster gjør menneskets mange erfaringer over hele spekteret. Inkarnasjonen forteller oss at disse erfaringene er kjent av Gud.

Dette mysteriet er uttrykt i Ellingsens tekst og Hovlands melodi «Vi ser deg, Herre Jesus, som en av jordens små», i Norsk Salmebok 2013 nr 65.

Gud har også gitt menneskene en spesiell møteplass der Guds nåde alltid er utvetydig tilgjengelig og der vi er forsikret om at Gud er levende tilstede som den inkarnerte, korsfestede og oppstandne Kristus. Dette stedet er gudstjenesten.

I gudstjenesten er menneskene invitert til å være tilstede med hele sin livsfølelse og uttrykke slik konteksten vi lever i utfoldes. Samtidig kommer Gud til oss i gudstjenesten i Ord og sakrament. Inkarnasjonen skjer i hver eneste gudstjeneste fordi Gud er faktisk og materielt tilstede i vann, brød og vin, avdekket og belyst av ordets forkynnelse. Slik blir gudstjenestens sted møteplassen mellom Gud og mennesket slik stallen i Betlehem en gang var det.

Den svenske biskopen og teologen Gustav Aulén, en av det forrige århundrets mest innflytelsesrike lutherske teologer og kirkeledere, var også en anerkjent musiker og gudstjenestefornyer i Musica Sacra-tradisjonen, beskriver gudstjenesten slik:

«Det som alt hänger på är att Kristus är levande verksam i det som sker, at han alltjämt utför sitt verk i och genom nådemedlen. Det frälsnings- och försoningsverk som en gång för alla

fullbordas på korset aktualiserar och levandegör han nu ständigt på nytt så som den uppståndne och levande.... Det är denna Kristusfunksjoenen som gör gudstjänesten till något annat och något mera än blott och bart en mänsklig handling. Den er förvissa också detta... men gudstjänesten så som mänsklig handling har sin grund och sin livsmöjlighet däri att den primärt är en handling av Kristus och den Ande som utgår från Fadern och Sonen» (Aulén: «Högmässans förnying», Lund 1961, side 106). Gudstjänesten er i følge Aulén, Kristus i funksjon der han «i vissheten om segern fullføljer sin försoningskamp mot alla fiender».

En inkarnatorisk gudstjenesteforståelse styrker snarere enn svekker sakramentsforvaltningens karakter av å være en hellig handling. Nettopp fordi den fokuserer på at Gud er den som handler i sakramentets nådebegivenhet for mennesker i en konkret kontekst, fastholdes og forankres begivenheten i Den eneste som er hellig. Det er Guds handling og ikke menneskets handling.

Luthers store reform

Med denne forståelsen av gudstjenesten endres gudstjenesten radikalt. Gudstjenesten i den middelalderske, katolske og ortodokse tradisjonen var stedet for menneskets offer til Gud, fremføring av guddommelige tekster og toner av spesielt bemyndigede prester og kor. Den lutherske gudstjenesten ble en inkarnatorisk begivenhet der hele Guds folk inviteres til å delta og uttrykke sin livsfølelse og livssituasjon og der de sakramentale handlingene ikke er menneskets kultiske handlinger utført for å behage Gud, men Guds nådeshandling for menneskenes frigjøring og frelse.

Når Luther utviklet sin Deutsche Messe, er det denne grunnleggende forståelsen av gudstjenesten som ligger til grunn. Endringene i gudstjenestens form gjøres i den grad det er nødvendig for at gudstjenestens innholdet tydeliggjøres. Innholdet styrer formen og gir derfor rom for et mangfold av former i språk og musikk. Den lutherske gudstjenesten er derfor preget av kontinuitet så vel som fornyelse, motsatt den radikale og reformerte fløyen av reformasjonen der formene i seg selv ble ansett som problematisk. Men nettopp fordi innholdet i messen ble radikalt annerledes enn i den katolske messen, måtte også formen endres på noen viktige, og for oss i denne sammenheng, meget tydelige måter: Gudstjenesten ble feiret på tysk og det ble lagt til rette for menighetens aktive deltagelse, først og fremst i salmesangen. Det førte til at den sporadiske bruken av morsmålet og menighetssang i middelalderens katolske messe, nå ble hovedsaken.

Den faktiske reformen skjedde på to måter. En oversatte de liturgiske tekstene til tysk og andre nasjonalspråk i de liturgiske leddene, men beholdt ofte de gregorianske melodiene (Aulén

påpeker at det i den svenske reformasjonens liturgi beholdt en langt mer av de gregorianske melodiene enn i den tyske, se *ibid*, side 163ff). Det andre en gjorde var å utvikle det som i ettertid er kalt den lutherske koralen som tilrettela hele Guds folks deltagelse i salmesang og i liturgien. Selv om koralene ikke var ukjent i den førreformatoriske gudstjenesten, får de en helt annen rolle og Luther selv skriver både tekster og melodier.

For Luther er musikken en integrert del av skapelsen, «musikken (har) like fra verdens begynnelse av vært iboende eller innebygget i alle skapninger, både i hver enkelt for seg og i alle til sammen. Det finnes nemlig ikke noe som er uten tone» (Luther: «Verker i utvalg», Oslo 1982, Bind 5, side 44 – fra forord til Georg Rhaus «Symphoniae iucindae»). Men det er menneskets stemme som først og fremst viser Skaperens overdådige og ufattelige storhet (side 45). For Luther «hersker musikken over de menneskelige følelser... For enten du skal oppmuntre folk som er nedtrykte, sette støkk i de muntre, gi mot til fortvilte, ta drøvelen på overmodige, avkjøle folk som er elskovssyke, roe slike som er forbitret av hat – ja, hvem kan vel regne opp alle disse følelsene, impulsene eller åndskreftene som hersker over menneskehjertet og driver folk til godt eller til ondt? (..) Kan du tenke deg noe mer virksomt middel enn musikken? (..) Derfor var det ikke uten grunn at fedrene og profetene ikke ville ha noen ting fastere knyttet sammen med Guds ord enn musikken. Derfor har vi så mange sanger og salmer hvor ord og tone samvirker i sjelen til den som hører (..) Men de som ikke lar seg bevege, de er virkelig umusikalske og fortjener å lytte til en viss møkkapoet eller til den musikken grisene lager» (side 45-46).

Kirkemusikken hos Luther får altså den samme dobbelte karakter som gudstjenesten selv. Musikken er både menneskets instrument for å uttrykke sine mange følelser, sin kontekst, og et instrument Gud selv i Den hellige ånd anvender for menneskets frigjøring og helbredelse (jfr. Davids harpespill som helbreder Sauls depresjon). Men dens særlige betydning for formidlingen av evangeliet ligger i samklngen mellom musikken og teksten. Det er i dette samvirket evangeliets nådesord får sin tydelige utfoldelse. Den lutherske koralen har derfor en meget intim sammenheng mellom tekst og musikk med stor variasjon i begge der både musikk og tekst gjøres til menighetens egen.

For at musikken skal kunne være et redskap for mennesket i møte med Gud og for Den hellige ånds virke for og i menneskene, er det tre elementer den lutherske koralen bygges rundt.

Musikken må for det første forankres i menneskenes kontekst slik at deres livsfølelse med naturlighet uttrykkes i musikken. Dette skjer ved anvendelse av det mest populære fra

tradisjonen – d.v.s. den gregorianske tradisjonen. Mer typisk for den lutherske koralen er bruken av samtidens musikk utenfor kirkerommet i motsetning til tridentinerkonsilets oppfatning som var skeptisk til bruk av «verdslig musikk i gudstjenesten». Det tredje er kontinuerlig nyskaping og nykomponering som viser seg i den eksplosjonen av melodier og tekster som ble skapt i reformasjonens første århundre. For Aulén er nettopp nyskapingen en forutsetning for en levende gudstjeneste og er det fremste særpreget ved den lutherske koralen (side 185ff). Han mener at reformasjonstidens største brudd med middelalderkirken er nettopp dens utrolige og kvalitativt sterke nykomponering. For ham er det ingen levende kirke som ikke hele tiden preges av stadig fornyelse også på det musikalske området (side 196), og han er harselerende i omtalen av den svenske koralboken fra 1820 som praktisk talt ikke hadde noe nykomponert fra de siste 200 årene – «ett osvikeligt tecken på sterilitet» (side 199).

Den lutherske koralens mester – Johan Sebastian Bach - kombinerer som kjent disse to elementene, eksisterende melodier og nyskaping, til en uforlignelig syntese - mest strålende i koralen «O hoved høyt forhånet». Den var første gang trykket i Nürnberg i 1601 som en kjærlighetsviser (Jaroslav Pelikan: «Bach among the theologians», 1986, side 82).

Musikken må dernest ha tekst på folks morsmål for økt forståelse av evangeliets budskap og for medopplevelse av dens kontekstuttrykk. Luther skrev selv tekster, men den store reformatoriske tekstforfatter må sies å være Paul Gerhardt som i kraft av sin kunstneriske kvalitet maktet å uttrykke den lutherske teologiens kjerne. Når de store norske salmedikterne Brorson, Støylen og Hovden oversatte Gerhardts tekster, var det ikke først og fremst fordi de hadde et korrekt dogmatisk innhold, men fordi Gerhardt som kunstner maktet å uttrykke den lutherske teologiens inkarnatoriske kjerne og livsfølelse på en måte som senere generasjoner kan kjenne seg igjen i. Hans to tekster til den ovennevnte koral, «O hoved høyt forhånet» og «Velt alle dine veie», uttrykker er da også gjenkjennelig for vår tids livsfølelse, nesten 400 år senere.

Musikken må for det tredje helst synges i fellesskap. Joachim Stalman skriver i artikkelen om Luther i «Musik in Geschichte und Gegenwart», skriver at musikk for Luther er kommunikativ handling (Kommunikative Aktion). Den som synger i fellesskap, ber kraftigere, sier Luther, og musikken sikter i gudstjenesten til felles handling. Samtidig understreker Luther at hvert enkelt menneske har sin egen stemme – og ingen er like (Luther, *ibid*, side 46). Det er altså i mangfoldigheten og det polyfone at musikken i gudstjenesten kommer til sin fulle utfoldelse og forsterker bønne og talen med Gud.

Gerhards salme på en melodi fra Luthers samtid på nr 156 i Norsk Salmebok, «O Jesus som har elsket meg» – står midt i den lutherske koralens vekt på Kristi soningsverk på korset og denne handlingens betydning for oss. «I denne fagre sumarstid» på nr. 840, oversatt av Støylen, uttrykker hvordan Guds fortsatte skapelse i naturen peker inn mot Guds herlighet som vi i Kristus har håp om å bli en del av. Melodien er skrevet av den store svenske kirkelederen Nathan Söderblom i 1916, midt under 1. verdenskrig da Söderblom gjorde en stor innsats for å mobilisere kirkene på tvers av konfesjon til aktivt fredsarbeid – en innsats han fortsatte etter krigen og fikk Nobels fredspris for i 1930. Teksten og den noe romantiske melodien får da en særlig styrke i møte med en så mørk kontekst. Den viser også hvordan vi i den lutherske koralen kan skape nye melodier og satser til eldre tekster og slik gi disse et nytt meningsinnhold, på samme måte som vi kan skrive nye tekster til eldre melodier med samme effekt.

Norsk Salmebok 2013 – salmer og åndelige viser for vår tid

Vi lever i globaliseringens tid der to helt ulike prosesser foregår samtidig. På den ene siden bringes vi i kontakt med kulturer og leveformer svært forskjellig fra vår egen og vi erfarer et kommunikativt globalt fellesskap som er mangfoldig men samtidig mulig å kommunisere innenfor, slik at det skapes en fellesmenneskelig global kontekst uten lokal forankring. Økonomi og kommunikasjonsteknologi binder oss sammen med andre mennesker langt kraftigere enn tidligere generasjoner, og innvandringen til Norge bringer den globale virkeligheten inn i våre egne nabolag.

Den andre prosessen er helt motsatt. Den uttrykker seg i et stadig sterkere behov for å klargjøre sin identitet gjennom tilhørighet til tradisjon, egen religion og storfamilie/klan/etnisk gruppe. Dess større forandringer og spenninger en erfarer i sitt liv, dess viktigere blir det å fastholde og tydeliggjøre egen tradisjon og identitet.

Den indiske Nobelprisvinneren Amartya Sen viser hvordan ikke bare samfunn, men også personer veksler mellom ulike identiteter og med tilhørende ulik form for rasjonalitet og handlinger (Sen 2006: «Identity and Violence»). Denne pluraliteten i identiteter er svært mangfoldig i vår tid og gir seg også utslag i kulturelle uttrykk og, i vår sammenheng, i mangfold av musikk som mennesker gjenkjenner sin livsfølelse i.

Vår kontekst i Norge i dag er derfor global, tradisjonsbestemt og kulturelt mangfoldig. I den lutherske koralens ånd krever dette at en ny salmebok må reflektere disse tre dimensjonene i vår kontekst i sitt fornyelsesarbeid. Bare slik vil den kunne være instrumentet menneskene trenger i sin gudstjeneste. I vår tid er dette ikke først og fremst den gregorianske musikken som

er tradisjonsmusikken, men hele spekteret av musikktyper som tidligere generasjoner har brakt inn i kirkerommet. Det er viktig at dette kan gjenfinnes også i vår gudstjeneste, men ingen musikkform - verken melodi, sats eller instrument - kan eksklusivt knyttes til den lutherske koralen, fordi denne er kjennetegnet med sin kontinuitet i innhold og variasjon i form. Nyskaping tok ikke slutt på 1600-tallet, tvertom markerte det begynnelsen på den lutherske koralens nyskapende kraft.

Min vurdering er at Norsk Salmebok fremstår som en velbalansert samling av salmer og åndelige viser som reflekterer på en utmerket måte vår samtids kontekst i den beste, lutherske koraltradisjonen.

Salmeboken gir rikelig anledning til å forankre oss i generasjonene foran oss, helt tilbake til Luthers tid – ja enda lenger! Den markerer at den kristne kirke ikke ble grunnlagt i Tyskland på 1500-tallet – og heller ikke i Norge. Enda større dristighet i nye tekster til tradisjonsmelodiene ville ha vært enda mer i den lutherske koralens ånd. Erik Hillestads nydiktning av «Glade jul» til «Stille natt», er et godt eksempel på at ny tekst til en tradisjonsmelodi fornyer tekstens åndelige innhold. Jeg ser frem til den dagen noen tør å gjendikte Gerhardts «O hoved høyt forhånet» og «Velt alle dine veie» som enda bedre fanger vår tids livsfølelse samtidig som de tidligere oversettelsene selvfølgelig også må være med oss. I det hele viser Salmeboken svært tydelig musikkens kapasitet til å kommunisere på tvers av århundrene, og at dette gir en ekstra dimensjon til vår spiritualitet. Ikke minst modifierer den det Dag Solstad kaller vår tids ekstreme hovmod og viser oss at historien ikke begynte med vår generasjon.

At salmeboken nå inkluderer samiske og kvenske tekster og melodier er en svært viktig påminning om at det norske samfunnet har vært flerkulturelt i århundrer. Vi må håpe at det ikke går 150 år før kjernesalmer også blir oversatt til viktige innvandrerspråk som arabisk, swahili, polsk og urdu.

Gustav Aulén har liten sans for en del av den romantiske og angelsaksiske musikken som preget 1800-tallets vekkelse, men ser det som et tap at de i for liten grad ble inkludert i de svenske koralbøkene på 1920 og 1930-tallet. Hans holdning er at nykomponering hele tiden må finne sted, selv om prisen da uvergelig blir at kvaliteten blir varierende: «Det finns musik som trotsar tiden, men också musik som är så starkt tidsbetonad att den icke gärna överlever det egna tidsskedet. Men bare därför skal den icke utdömas som betydelslös. Den har försvar nog om den har betydelse for den tid under vilken den existerar» (side 198).

Det er en stor utfordring at vi i menighetene de siste 20 årene har hatt et musikalsk og tekstlig frislipp som har frembrakt mye bra, men også mye som både tekstlig og musikalsk har for dårlig kvalitet. Ikke minst i den såkalte lovsangstradisjonen fra den nyevangelikale og karismatiske bevegelse er det mange tekster som ikke kan sies å uttrykke en luthersk og inkarnatorisk spiritualitet. Vi har også en stor utfordring i trosopplæringen der det hentes inn både tekster og melodier med meget begrenset kvalitet. Den nye salmeboka kan forhåpentligvis bidra til å sanere det dårligste av musikk og tekster fra denne tradisjonen. Det er vanskelig å se at ikke salmeboka nå gir det alt vesentlige av salme- og visematerialet menighetene trenger for å ha en relevant trosopplæring og ungdomsarbeid. Å knytte seg til Salmeboka vil gjøre kommunikasjonen mellom de spesielle arenaene og gudstjenesten bedre, og vil dessuten sikre en langt mer bærekraftig spiritualitet.

Derimot kan formen og satsen på salmene gjerne utvikles og eksperimenteres med slik vi i Borg har gjort med det såkalte «Salmeslaget», som jeg forstår flere steder har åpnet både melodier og tekster på en helt ny måte. Det blir en stor oppgave for kirkemusikerne å anvende Salmeboka for å unngå det som er verre, men ikke salmene musikalsk form i sats og instrumenter som kommuniserer med ulike mennesker og gir disse mulighet for å identifisere seg med dem. Selv om ingen når opp til Bachs kvalitet, er hans bruk av koralens melodi i ulike kontekster et godt eksempel til etterfølgelse. Dette er utfordringen for dere som profesjonelle musikere å utøve. På den annen side må vi også akseptere at vår tids folkelige musikk, som i god luthersk koraltradisjon skal bringes inn i kirkerommet og gudstjenesten, er instrument for folks åndelige lengsel og spiritualitet. Bedre enn å avvise er å bruke Bachs metode og foredle motivene, selv om det kanskje er vanskeligere i vår tids rettighetsregime.

Aulén strever også med at mye av samtidsmusikken er vanskelig tilgjengelig og derfor ikke oppfyller det han kaller koralens livsbetingelse, nemlig at den har en klar enkelthet som gjør at mennesker i gudstjenesten kan synge den. Kanskje har Hovland merket seg dette og hatt det som en av impulsene til sin ny-vennlige dreining, for som han sier: «Jeg ønsker å kommunisere på det eneste språket jeg virkelig kan – og det er musikk. Da må mennesker forstå hva jeg sier». Det er min oppfatning at Hovland selv, Kverno, Gullichsen og flere av de nye - som vår egen Carl Andreas Næss - har maktet dette.

Men gudstjenestemusikken består ikke bare av den lutherske koralen med sin vekt på hele menighetens deltagelse. Det er også plass til den liturgiske musikken som fremføres av liturg og/eller kor, og til musikk som ikke er umiddelbart sangbar for hele menigheten, men kan

uttrykke vår samtids kontekst. Det er derfor både plass til kor og instrumental i gudstjenesten som fremfører mer krevende samtidsmusikk. Det strides om hvorvidt menigheten sang med i koralene da Bach fremførte de store messene. Men bare tanken er storslått – at menigheten inviteres til å synge sammen med korene i deres fremførelser – det vil også øke anvendbarheten av vår stolte tradisjonsmusikk.

Kjell Arid Pollestad anmeldte salmeboken i Dag og Tid. I en sjeldent sleivete og perspektivløs anmeldelse, knytter han salmebokens betydelige tilfang av musikk og tekster fra den globale kirke som et knefall for tidens moteriktige trend. Det er jo interessant at dette kommer fra en katolikk hvis kirke alltid har understreket kirkens globale karakter. Før Det andre Vatikankonsilet ble dette uttrykt i messen bruk av latinsk språk. Pollestad skriver seg her inn i en romantiserende og kontekstløs tradisjon som i realiteten svekker gudstjenesten som en inkarnatorisk begivenhet. I et luthersk perspektiv er det helt nødvendig at en salmebok i 2013 må reflektere den globaliserte virkelighet både i musikk og tekst. Uten dette vil den ikke være et hensiktsmessig instrument for vår tids mennesker.

Gudstjenesten handler ikke om at mennesket skal settes inn i en annen og mer åndelig virkelighet. Musikken skal gjenspeile den virkeligheten vi faktisk lever i. Det er ikke i kraft av en særegen og kontekstfjern profil musikken blir et redskap for Den hellige ånd. Den lutherske koralens tradisjon sier at det er nettopp i samvirke mellom kontekstnærhet og musikkens kapasitet til å løfte oss ut av konteksten at musikken blir et instrument for Den hellige ånds helbredende virke for mennesker, i sorg og glede, i meditasjon og sosial handling.

Den lutherske koral bærer dette Kristusmysteriet i seg, slik hymnen i Fillipperbrevet uttrykke det:

«Da han sto fram som menneske, fornedret han seg selv og ble lydig til døden, ja døden på korset. Derfor har også Gud opphøyd ham til det høyeste og gitt ham navnet over alle navn».

Slik Kristus identifiserer seg med vår kontekst, skal musikken gi oss mulighet til å uttrykke den. Slik sakramentene tilbyr oss Guds nåde, skal musikken make å formidle til oss at vi er samtidig synder og rettferdig, i kamp med forderv og ondskap, men aldri oppgitt av Gud og derfor med lovsangen alltid til stede fordi vi lever i håpet om at Kristi seier også skal bære oss gjennom døden til den himmelske herlighet. Det er dette innholdet Bach foredler til perfektjon i sine pasjoner. At Johannespasjonen legger større vekt på Christus Victor-perspektivet – Auléns bidrag til forsonings-teologien og dermed den lutherske teologiens kjerne - gleder meg jo

spesielt (Pelikan, side 102ff). Musikken og salmesangen skal gi fellesskapet glimt av håp og livskraft til å leve i den konteksten vi bærer med oss og lever i. Denne livskraften er forankret i Kristi seier over synd, nød, død og ondskap gjør oss i stand til å leve livene våre før døden i den konteksten vi er satt inn i, fordi vi kan tro på Guds tilstedeværelse og håpe på Guds fremtid.

Musikken skal sende oss gi oss frimodighet til å leve og mot til å dø. Til Guds ære og menneskets helbredelse.